

Altres stars

Christine Van Assche
(catàleg FUEGOGRAFIS)

A causa de la seva formació, i des del començament de la seva carrera, Jordi Colomer s'interessa per les arquitectures urbanes, per la modernitat d'habitatges tradicionals, com a *Arabian Stars*, o, a vegades de manera molt crítica, per la postmodernitat de construccions contemporànies, com a *Anarchitekton* (2002-2004); i també pels contrastos temporals, sobretot entre l'època medieval i l'època actual. Tanmateix, de primer, fou la visió de *Le Mura di Sana'a* (1971) de Pier Paolo Pasolini, un documental en forma de crida a la UNESCO per a salvaguardar el patrimoni arquitectònic iemenita, la que despertà en Jordi Colomer el desig de realitzar una obra als deserts del Iemen i en algunes de les seves ciutats, com Sana'a, Shibam o Aden.

Ultra aquella increïble bellesa plàstica, com oblidada per la història, aquest país ofereix a hores d'ara uns contrastos del tot contemporanis, però alhora igualment fascinants: "El Iemen sembla ser una societat medieval amb artefactes postmoderns", escriu Jordi Colomer en una entrevista¹. Es tracta, en efecte, d'una societat pobre d'allò més, que conserva l'herència de les identitats tribals i s'enfronta amb una situació econòmica fràgil, una demografia en expansió i una activitat industrial molt poc desenvolupada. Tanmateix, encara que sembli que el país no té fàbriques, la gent fa servir objectes com els telèfons mòbils o tota mena d'articles de plàstic, fabricats a la Xina o a l'Índia.

El decorat d'aquest fals documental és tan important com els actors d'aquesta falsa ficció. A *Arabian Stars*, el desert, però també les vivendes urbanes, semblen irreal, tot i ser habitades per les persones que caminen davant de la càmera com a improvisats actors de la performance del vídeo. A cada edifici, hi viu una família sencera, amb diverses generacions, i aquestes construccions van creixent verticalment a mesura que n'augmenta la descendència. En una de les seqüències filmades a Sana'a, el llarg i lent desplaçament del camió que duu la càmera esdevé encara més important perquè ens permet veure i observar aquesta arquitectura tan singular, una espècie de gratacels de terra al bell mig del desert.

Els "actors" no són sinó els habitants de les ciutats, més aviat homes trobats segons l'atzar del viatge —en ésser sens dubte les dones menys visibles a l'espai públic. Porten rètols de cartró pintats amb colors llampants, amb paraules escrites en àrab. Es tracta de noms tant de personalitats iemenites conegudes a la cultura local com de famosos occidentals, reals o procedents de la ficció, traduïts fonèticament. Aquesta barreja, per més que testimoni de manera bonhomiosa un encontre entre un artista europeu i una població d'Àrabia, palesa també una incomprensió mútua: nosaltres no coneixem els

poetes contemporanis Muhammad al-Zubeiri i Abdullah al-Baradoni ni el cantant Abo Baqr Saalem o la ministra de Drets humans Amat al-Alim al-Susua, de la mateixa manera que no és evident que els portadors dels rètols sàpiguen identificar perfectament James Bond, Barbie, Astérix, Santa Claus, Che Guevara, Mies van der Rohe o Picasso, tot i que coneixen Pikachu, personatge de dibuixos animats japonesos.

Dins de cada grup de noms, iemenita i occidental, es produeix una equiparació similar: els jugadors de futbol hi són col·locats al mateix nivell que els poetes, i els personatges polítics reben una consideració igual a la dels herois cinematogràfics o els cantants. Així com la cultura de masses es pot introduir en una societat sense jerarquia de valors, es van confonent els temps, els espais i els registres. Aquesta és, ho podríem prou dir, la constatació postmoderna establerta per *Arabian Stars*, acompanyada per les seves connotacions eventualment crítiques: l'omnipresència d'una cultura occidental dominant, on tot ha esdevingut espectacle i mercaderia, enfront d'una cultura local ancestral.

Amb tot i amb això, Jordi Colomer emfasitza les ambigüitats que *Arabian Stars* genera, mitjançant el seu tipus de realització i les condicions de la seva presentació: una col·laboració real que no exclou una diferència pregona, un creuament de registres més que no pas un discurs unívoc, tal com l'ambivalència del títol ho suggereix. Segons passa sovint a la seva obra, la consciència compartida d'aquestes ambigüitats és la que en forneix el cantó burlesc, l'efecte de paradoxa irresolta pròpia d'un humor de l'absurd.

Jordi Colomer forma part d'aquella generació d'artistes que fan del món un taller a cel obert, on els projectes s'inscriuen, tant se val si és a Romania, Brasil, Japó, i Espanya en el cas d'*Anarchitekton*, al Iemen pel que toca a aquesta instal·lació o a Xile quant a la recent *En la pampa*, tot mirant d'assolir un cert concepte d'universalitat en acarar-los amb les situacions locals.

Els tres paràmetres combinats –decorat, guió, actors– són representatius de les diferents maneres d'operar al llindar entre l'art, la realitat i la ficció, reveladors d'una estètica postestructuralista contemporània. En ser filmades en un decorat real, les obres de Jordi Colomer podrien encabir-se dins la casella del documental. En posar en escena personatges, en aquest cas una colla de nens, i demanar-los que hi representin un paper, l'obra podria pertànyer a la ficció, com un curt-metratge. En estructurar *Arabian Stars* segons un ritme personal i crear un dispositiu específic per a la seva representació (parets de to verd clar, color dels interiors iemenites, i tantes cadires desaparellades com portadors de rètols), Jordi Colomer atribueix a aquesta instal·lació un destí poètic, destí que neix de l'entrellaçament d'aquests tres registres. Una certa visió del món (la tria dels països i ciutats no és anodina), una relació personal amb els falsos actors que duen a terme més aviat una performance que no una veritable interpretació i una atenció

especial als paràmetres de recepció de la instal·lació al museu s'engalzen al cor d'*Arabian Stars*.

Segons Jacques Rancière escriu a *Le Destin des images*: “El que hom pot, doncs, anomenar pròpiament destí de les imatges és el destí d'aquest entrellaçament lògic i paradoxal entre les operacions de l'art, les maneres amb què circula la imatgeria i el discurs crític que remet a llur veritat amagada operacions de l'un i formes de l'altre.”²

1. “De Picasso a Pikachu. Una conversación entre Jordi Colomer y William Jeffett”, dins *Jordi Colomer. Arabians Stars*, Salvador Dalí Museum, St. Petersburg, Florida (USA) / Museo nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid, 2005, p. 144-151.
2. Jacques Rancière, *Le Destin des images*, Paris, La Fabrique, 2003.